

ERZİNCAN KENTİ ÇOCUK OYUN ALANLARININ İNCELENMESİ

ANALYZE OF CHILDREN'S PLAYGROUND AREAS, AT ERZİNCAN CITY

Çiğdem KAYA BAĞDAŞ¹

ÖZET: Oyun çocukların gelişim ve öğrenmelerine büyük katkı sağlamaktadır. Her insanın bir işi olduğu düşünülürse, çocuğun işi 'oyun' dur denilebilir. Özellikle dış mekânlarda gerçekleşen oyunlar çocuklarda doğa ile kaynaştırma, yaratıcılıklarını geliştirme, becerilerini destekleme, çevrelerini algılamalarına yardımcı olma, öğrenme sürecine doğal yollarla katkı sağlama, farklı etkinliklere yönelme gibi olumlu etkileri bulunmaktadır. Hızla gelişen dünyada, betonlaşmanın artması ile doğal oyun alanları yok olmuştur. Çünkü bu alanlar artık hayatın önemli bir parçası olarak görülmemektedir. Oysaki çocuklar için doğal oyun mekânları, açık havada, yeşilin bol olduğu yerlerde oynanan oyunlar onların en doğal hakkıdır.

Bu çalışmada amaç, Erzincan ili çocuk oyun alanlarının biçimsel özellikleri açısından irdelenmesidir. Tarama modelindeki çalışma grubunu Erzincan Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğüne bağlı toplam 20 mahallede bulunan 72 çocuk oyun alanı oluşturmaktadır. Çalışmada tesadüfi örnekleme yolu ile 10 mahalleden seçilen 3, toplamda 30 çocuk oyun alanı ele alınmıştır. Bu çalışmada mahalle aralarında bulunan, çocukların ve ailelerinin kolaylıkla ulaşabileceği, oyun donanımlarının bulunduğu çocuk oyun alanları seçilmiştir. Araştırma kapsamındaki çocuk oyun alanlarının büyük çoğunluğunun sınırlı sayıda temel oyun materyallerinde olduğu görülmektedir. Engelli çocuklar için hazırlanmış oyun donanımlarının sayısı oldukça yetersizdir. Ayrıca çocuk oyun alanlarının, ebeveynlerin çocuklara eşlik etmelerine yardımcı olacağı bank, kamelya, çiçek, çit ve güvenlik önlemleri açısından yeteli olmadığı görülmüştür. Mutlu yetişkinlik mutlu çocukluktan doğar ilkesinden hareketle çocuklar için güvenli, sağlıklı, becerilerini destekleyecek, hareket kısıtlılığı olan çocukları da göz önünde bulunduran çocuk oyun alanlarına ihtiyaç vardır.

Anahtar Sözcükler: Çocuk Oyun Alanları, Erzincan, Oyun, Çocuk

ABSTRACT: Game has a huge contribution to the development and learning of children. If it is supposed that everyone has a job, we can say that childrens job is 'playing game'. Especially outdoor games have constructive affects on children to meet nature, support their creativity. Develop the abilities, perceive the environment, contribution to the learning process naturally, tending to different activities. In the fast-growing world, natural game areas have been disappearing due to the excessive settlement. Because they aren't seen as an important part of life. However, natural play spaces for children, outdoors games played in places. Where there are plenty of green are their most natural right.

The aim of this study is scrutinizing of game areas for kids in Erzincan formally. The total of the study in scanning model composes of 72 game areas in 20 districts dependent on Erzincan Municipality Parks and Gardens Management. The paradigm of the study includes 3 game areas from every district, chosen with random selection among 10 districts, totally the number of game areas is 30, on this study, game areas, in the neighborhoods, reached easily by children and families were chosen. The vast majority of children's playground In the study seems to be formed in a limited number of basic play materials. The number of play equipment designed for children with disabilities is quite insufficient. In addition, children's play areas, will help children to accompany their parents to the bench, camellia, flowers, hedges and in terms of security measures has not been enough. According to the principles of happy adulthood is born from happy childhood, there is a need to children's play areas which support children's safety, healthy, skills, with take into account the children who reduced mobility.

Keywords: Children's Playground, Erzincan, Games, Kids

¹ Öğretim Üyesi, Erzincan Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO, cbagdas@erzincan.edu.tr

1. GİRİŞ

Çocukların zihinsel, duygusal, sosyal ve fiziksel olarak, kısacası tüm gelişim alanlarını destekleyen gerçek hayatın ayrılmaz bir parçası olan oyun; çocukların isteyerek içinde bulunduğu belli bir konu, amaç, kural olmaksızın hazzla dayalı bir süreçtir. Çocuğun oynayarak öğrenmesi ve gelişmesi, sosyalleşmesi çocuk ve oyun arasındaki ilişkiyi özelleştirmektedir (Tekkaya, 2001, 25).

Çocukluğun ilk yıllarından itibaren oyun; çevre tanımada, dünyayı anlamlandırmada sevgi, kıskançlık, mutluluk, üzüntü gibi duyguları ifade edebilmede kullanılan en etkili yöntemlerden biridir (Kaugars ve Russ, 2009, 733).

Oyun oynarken sosyal ve fiziksel çevreyle tanışan çocuk için oyun; fiziksel ve zihinsel gelişim açısından önemli bir bileşendir (Ergün, 1980, 102).

Çocukluk döneminde bireylerin yetişkin yaşlarında görülen sosyal ve duygusal yeteneklerin temeli oluşturulmaktadır. Oyun ile yeteneklerini fark eden çocuk paylaşma, yardımlaşma, sorumluluk alma, kurallara uygun hareket etme gibi davranışlarını geliştirmektedir. 1977 yılında Malta Deklarasyonu'nda Dünya Çocuk Yılı sebebiyle açıklanan Çocuk Oyun Hakları 'nda oyunun, beslenme, sağlık, barınma ve eğitimin yanı sıra her çocuğun gelişiminde yaşamsal bir öneme sahip olduğu vurgulanmaktadır (Heseltine ve Holborn, 1987, 11).

Ülkemizde 1995 yılında 22184 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 20 Kasım 1989 tarihinde onayladığı Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 31. maddesinin birinci fıkrasında yer alan: "Taraf devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence etkinliklerinde bulunma, kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar." ifadesi ile çocukların oyun oynama hakları uluslararası yasalarla da koruma altına alınmış ve Türkiye tarafından kabul görmüştür. Hazırlanan yasa ve yapılan sözleşmelere göre oyun; çocuklar için temel bir hak olmakla birlikte aileler, yerel yönetimler ve diğer yetkililer çocukların oyun oynama haklarını özgürce kullanabilmeleri için gerekli ortam ve düzenlemeleri yapmakla yükümlüdürler.

Oyun seçimi çocukların yaş, cinsiyet, sağlık, sosyoekonomik düzey, iklim, gelişim düzeyleri, kitle iletişim araçları ve kültürel farklılıklarına göre değişim göstermektedir. Seçilen oyunlar çocukları birçok gelişim alanına göre farklı açılardan etkilerken, oyunun oynandığı mekan ve oyun aracının özelliklerinin de büyük önem taşımaktadır (Bal, 2005, 172).

Yaş ve grupların çeşitliliği, kültürel kimlik gibi nedenlerle farklı ihtiyaçlara sahip olan çocukların oyun alanlarından fiziksel ve zihinsel becerilere bakmaksızın eşit şekilde faydalanabilmeleri açısından çocuk oyun alanları evrensel tasarım ilkelerine göre düzenlenmelidir.

Farklı nitelik ve özellikleriyle incelenen çocuk oyun alanları; standart donanıma dayanan genellikle tek başına kullanılan, büyük kas aktivitesi ve motor gelişim odaklı geleneksel oyun alanları, mimar ya da peyzaj mimarı tarafından statik olarak hazırlanan ve içinde çocuklardan başka hiçbir şeyin hareket etmediği, su, fiske, tepe, tünel gibi özelliklere sahip, estetiğe dayalı ve tek seferlik çağdaş oyun alanları, hiçbir şeyin sabit ya da statik olmadığı, çocuklara kendi oyun alanlarını yaratmak için donanım sunulduğu, oyunun oynandığı mekanda çocuklara tavsiyelerde bulunan ve oyunlarda görev alan bir liderin olduğu macera oyun alanları, tasarım ve donanımla çeşitlenmiş kum gibi şekillendirilebilir malzemelerin bulunduğu tekerlekli araç alanı, tırmanma, sallanma ve fantezi oyunu için karmaşık birimleriyle yaratıcı oyun alanları olmak üzere dört grupta incelenmektedir (Cohen ve ark.,1999, 350).

Bahçeler, çocuk yuvaları, genel çocuk bahçeleri, okulların bahçeleri, olarak gruplandırılabilen çocuk oyun alanları park ve bahçe bütünü içinde birim olarak yer alabildikleri gibi tek başlarına da düzenlenebilmektedirler (Banu, 1992, 27).

Çocuk oyun alanları tasarlanırken arazi durumu, altyapı hizmetleri, ulaşım imkanları, bitki örtüsü, seçilen oyun materyalleri ve çitler bakımından güvenlik kriterleri esas alınarak bu alanlarda kullanılacak her türlü araç gereç seçiminde çocuk merkeze alınmalı onun, sağlığını ve yaşamını riske atabilecek durumlardan kaçınılmalıdır (Bulut ve Kılıçaslan, 2010, 1).

Mekanın nasıl ve kimler tarafından ne için kullanıldığı, hem aileler hem de çocuklar için önemlidir. Çocuk oyun alanlarının farklı ve yaratıcı etkinlikler yapmaya elverişli olması oyun alanlarının çekici ve yeni olmasından daha ön plandadır. Çocukların kendilerinin yapıp değiştirebileceği, esnek alan ve materyallere sahip olması, onların farklı etkinliklerde bulunmalarına daha çok imkan tanırken yaratıcılıkları da geliştirmektedir (Deretarla, 2012, 261).

Yetişkin müdahalesini gerektirmeden, özgürce oyun oynamaya elverişli, gelişimsel olarak farklı yaşlardaki ve özel gereksinimli çocuklar için düşünülmüş oyun parkları bütün çocuklar için birlikte oynayıp eğlenmesini sağlamaktadır (Doctoroff, 2001, 105).

2.YÖNTEM

2.1.Çalışma Grubu

Tarama modelindeki çalışmanın evrenini Erzincan Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğüne bağlı toplam 20 mahallede bulunan 72 çocuk oyun alanı oluşturmaktadır. Çalışmada tesadüfi örnekleme yolu ile 10 mahalleden(Ergenekon,Yavuz Selim, Akşemsettin, Başbağlar, Halitpaşa, Bahçelievler, Fatih, Mimar Sinan, Yunus Emre, Aslanlı) seçilen 3, toplamda 30 çocuk oyun alanı ele alınmıştır. Bu çalışmada mahalle aralarında bulunan, çocukların ve ailelerinin kolaylıkla ulaşabileceği, oyun donanımlarının bulunduğu çocuk oyun alanları seçilmiştir.

2.2.Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler Duman ve Koçak (2012) tarafından geliştirilen “Çocuk Oyun Alanları Gözlem Formu” aracılığı ile Mayıs 2016 tarihinde toplanmıştır. Duman ve Koçak, Çocuk Oyun Alanları Gözlem Formunu geliştirirken Akkühah’ın (2008) maddelerinden faydalanmışlardır. Erzincan Çocuk Oyun alanları incelenirken araştırmacı oyun alanlarını tek tek fotoğraflamış, ayrıca oyun alanlarındaki ekipmanlar gözlem formuna kaydedilmiştir. Oyun alanları gözlem formunda veriler 5’li likert tipi ölçek ile ifade edilmiştir(1-Çok yetersiz, 2-Yetersiz, 3-Orta, 4-Yeterli, 5-Çok yeterli).

3. BULGULAR

Ekipman	Toplam
Kaydırak	122
Salıncak	53
Tahterevalli	31
Tırmanma	7
Dönence	0
Zıplama Materyali	0

Diğer Oyun Mat.	2
-----------------	---

Tablo 1 incelendiğinde araştırma kapsamındaki oyun alanlarında donanım sayısının çeşitlilik gösterdiği fakat oyun donanım çeşitliliği açısından sınırlılıkların olduğu görülmektedir. Özellikle dönence ve zıplama materyallerinin hiç olmadığı, diğer oyun materyallerinin ise yetersiz olduğu görülmektedir. Oyun alanları donanımlarının bakımsız olduğu, salıncakların zincirinin kopuk olduğu ya da materyal seçiminin çocuk sağlığına uygun olmadığı saptanmıştır. Bazı oyun alanlarında bulunan kaydırakların zemine mesafesinin çok fazla olduğu, çocukların kaydırak kullanırken ayaklarının yere değmeden düşme riski doğurabileceği sonucunu doğurmaktadır. Oyun alanlarına bakıldığında 122 adet kaydırak,53 salıncak, 31 tahteralli,7 tırmanma materyali ve 2 adet diğer oyun materyallerinin olduğu görülmektedir. Oyun alanlarına bakıldığında kaydırak çoğunlukta, diğer oyun donanımları ise yeterli sayıda bulunmamaktadır. Oyun alanlarına seçilen donanımlarda çocukların gelişim seviyelerinin göz önünde bulundurulmadığı, 2-3 yaş grubu çocukların oynayabileceği oyun donanımlarının olmadığı görülmüştür. Bu yaş grubu çocukların oyun alanlarından faydalanması ancak bir yetişkinin yardımıyla mümkündür.

Değişken	Çok Yetersiz	Yetersiz	Orta	Yeterli	Çok Yeterli	Toplam
Ağaç	10	6	10	4	-	30
Çiçek	27	3	-	-	-	30
Çimlendirme	5	7	10	8	-	30
Yürüyüş yolu	18	-	3	9	-	30
Spor Aletleri	13	-	6	11	-	30
Bank	12	4	14	-	-	30
Kamelya	27	-	3	-	-	30
Büfe	30	-	-	-	-	30
Çeşme	28	-	2	-	-	30
Tuvalet	30	-	-	-	-	30
Çöp Kutusu	26	-	5	-	-	30
Aydınlatılma	28	-	2	-	-	30

Tablo 2. Çocuk Oyun Alanlarının peyzaj durumuna ilişkin dağılımlar

Tablo 2 'ye bakıldığında 30 oyun alanından sadece 4 tanesinde yeterli sayıda ağaç bulunmaktadır. Oyun alanlarının neredeyse tamamında hiç çiçek bulunmamaktadır. Çimlendirmenin yetersiz olduğu 12 alan bulunmaktadır. Yine Oyun alanlarının büyük çoğunluğunda yürüyüş yolu bulunmamaktadır. Oyun alanlarının yarısından fazlasında yeterli spor aletleri bulunmaktadır. Anne babaların çocukların oyun alanında oynarken oturabilecekleri bank sayısı araştırma örnekleminin yarısına yakındır. Tablo 2'de oyun alanlarında kamelya, büfe

ve tuvalet sayısının çok yetersiz olduğu görülmektedir. Özellikle tuvalet ihtiyacı olan çocukların oyunu bölüp eve gitmek zorunluluğu ya da bu ihtiyacı gidermek için açık alanları kullanması çocuk ve çevre sağlığı açısından risk teşkil etmektedir. 30 oyun alanından sadece 2' sinde çeşme bulunmaktadır. Çöp kutusu ve aydınlatmanın da oldukça yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Değişken	Çok yetersiz	yetersiz	orta	yeterli	Çokyeterli	Toplam
Çitler	20	5	2	3	-	30
Elekt. Kablolar. Bakım Durumu	-	3	5	10	12	30
Yakınında zararlı tesis var mı?	-	-	-	-	30	30
Açıkta yiyecek Satılıyor mu?	-	-	-	-	30	30
Kalabalık/gürültüden Uzak mı?	-	3	-	-	27	30
Yangın söndürme düzeneği	30	-	-	-	-	30
İlk yardım butonu var mı?	30	-	-	-	-	30
Cadde/yol yakın mı?	-	5	7	8	10	30
Sokak hayvanlarına karşı emniyet durumu?	30					30

Tablo 3.Çocuk Oyun Alanlarının Sağlık ve Güvenliğe İlişkin Bilgileri

Tablo 3 incelendiğinde 30 oyun alanından sadece 5'inde orta ve yeterli sayıda çit bulunmaktadır. Fakat bu çitlerde olması gereken nitelikte değildir. Elektrik kablolarının toplam oyun alanlarının yarısından fazlasında bakımlı olduğu, Tüm oyun alanlarının zararlı tesislerden uzak olduğu, oyun alanlarını yakınlarında açıkta yiyecek satılmadığı, kalabalık ve gürültüden uzak olduğu bazı oyun alanlarının caddeye yakın olduğu görülmektedir. Ancak oyun alanlarının güvenliğine bakıldığında oyun alanlarının tamamının ilkyardım ya da yangın söndürme düzeneğinin olmadığı ayrıca sokak hayvanlarına karşı oldukça güvensiz olduğu belirlenmiştir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Hızlı gelişen kentleşmenin sonucu olarak Erzincan kentinde ki çocukların vakitlerinin çoğu kapalı mekânlarda geçmektedir. Çocukların açık alanlarda doğayı keşfetmeleri, enerjilerini boşaltmaları, akranları ile vakit geçirmeleri ve açık alan oyunları oynamaları her geçen gün azalmaktadır. Geleceğin teminatı olan çocukları mutlu bireyler olarak yetişmesinde ebeveynlere, topluma olduğu kadar yerel yönetimlere de sorumluluklar düşmektedir. Çocuklar için sağlıklı ve güvenli oyun alanları oluşturmak bu sorumluluklardan biridir.

Erzincan kentinde son yıllarda çocuk oyun alanları ilgili çalışmalara önem verildiği görülmektedir. Ancak yapılan araştırmaya göre gerek oyun alanlarının tasarımı, uygulanması ve oyun donanımlarının yetersiz olduğu görülmektedir. Erzincan kentindeki oyun alanlarının sağlık ve güvenlik açısından yeterli olmadığı saptanmıştır. Oyun alanlarında bulunan donanımların

yetersiz olmasının yanı sıra yıpranmış, kırık ya da kullanılamaz durumdadır. Ayrıca belirli yaş aralığı (4-8) çocuklar için oyun donanım seçimi yapıldığı görülmektedir. Oyun alanlarının çoğunluğunda oyun alanlarının araçları sıklıkla geçtiği yol ya da caddeye yakınlığı, oyun alanlarının çitlerle diğer alanlardan ayrılmamış olması, sokak hayvanlarının rahatlıkla oyun alanına girebilir olması oyun alanlarında oynayan çocukların güvensiz olduğunu düşündürmektedir.

Oyun alanlarının tamamında oyun sırasında yiyecek ya da içecek ihtiyacı bulunan çocukların ihtiyacını karşılayabilecekleri büfe bulunmamaktadır. Ayrıca çöp atılacak çöp konteynır sayısı da sınırlıdır. Anne babaların çocuklarını oyun oynarken gözlemleyebilecekleri kamelya/ bank yok denecek sayıdadır. Oyun alanlarının yerleşim yerine yakınlığı çocukların diledikleri vakitte oyun alanına gidebilmelerini kolaylaştırmaktadır.

Erzincan kenti oyun alanlarının planlama ve tasarımı gözden geçirilerek yeniden düzenlenmeli, tüm yaş aralığındaki çocuklar düşünülerek oyun alanlarında ki donanım sayısı artırılmalı, gerekli bakım ve tadilatlar yapılmalı, oyun alanlarının çevresel güvenliği artırılmalıdır.

Erzincan Kenti Çocuk Oyun Alanlarına İlişkin Bazı Fotoğraflar

Resim 1.Ergenekon Mahallesi, 131.Sokak Oyun Alanı

Resim 3. Ergenekon Mahallesi Oyun Alanı

Resim 4. Ergenekon Mahallesi Oyun Alanı

Resim 5. Ergenekon Mahallesi, Sümbüle Hanım Oyun Alanı

Resim 6.Yavuz Selim Mahallesi, 186.Sokak Oyun Alanı

Resim 7.Başbağlar Mahallesi Oyun Alanı Resim 8.Akşemsettin Mahallesi, 652.Sokak Oyun Alanı

KAYNAKLAR

- Bal, A. "Zonguldak Kenti Yeşil Alan Sistemindeki Çocuk Oyun Alanlarının Durumunun Peyzaj Mimarlığı İlkeleri Açısından İrdelenmesi", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Bartın, 2005, s.172.
- Tekkaya E., "Tasarlanmış Çocuk Hakları: Ankara Çocuk Oyun Alanları", *Milli Eğitim Dergisi*, Cilt:151, 2001, s.25.
- Banu G., "Çocuk Oyun Alanları ve Oyun Elemanlarının Tanımı", *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*, Sayı:22, Ankara,1992, s.27.
- Duman G. ve N. Koçak, "Çocuk Oyun Alanlarının Biçimsel Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi (Konya İli Örneği)", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2013, 11(1), 64-81
- Deretarla G. E., "Ailelerin Çocuk Bahçelerine ve Çocuk Bahçelerindeki Materyallere Bakış Açılarının İncelenmesi", *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:21, Sayı:3, 2012, s.261.
- Ergün, M.Oyun ve Oyuncak Üzerine 1, *Milli Eğitim I/I*, 1980, s.102.
- Heseltine, P.J. Holborn, *Playgrounds, The Planning, Desing and Construction of Play Environments*, 1987, s.11.
- Kaugars S. A. ve S. W. Russ, "Assessing Presschool Children's Pretend Play: Preliminary Validation of The Affect in Play Scale-Preschool Version." *Early Education and Development*, Cilt:20, Sayı:5, 2009, s.733.
- Doctoroff, S. "Adapting the Physical Environment to Meet the Needs of All Young Children for Play". *Early Child. Educ. J.* Cilt:29, Sayı:2, 2001, 105.
- Cohen, U. A.B. Hill, C.G. Lane, T. McGinty and G.T. Moore, *Recommendations for Child Play Areas*, 6. Baskı, The University Of Wisconsin, Milwaukee, 1999, s.350.
- Bulut Z. ve Ç. Kılıçaslan, "Çocuğa Önem Kazandırmada Önemli Bir İlke; Çocuk Oyun Alanlarında Güvenlik", *Artvin Çoruh Üniversitesi Dergisi*, Cilt:10, 2010, s.1.